

แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาล
ตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี*
MANAGEMENT OF WASTEWATER IN THE COMMUNITY OF KOKE
TUM SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, LOPBURI PROVINCE

เดชดำรงค์ ล่องลอย¹ และ จักรवाल สุขไมตรี²

Dachdamrong Longloy¹ and Jagraval Sukmaitree²

¹⁻²วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹⁻²College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s66563825016@ssru.ac.

วันที่รับบทความ : 12 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 16 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 18 กรกฎาคม 2568

Received 12 July 2025; Revised 16 July 2025; Accepted 18 July 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 17 ราย แบ่งเป็นกลุ่มผู้ให้บริการและกลุ่มผู้รับบริการ และวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพปัญหาการจัดการน้ำเสีย

ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความตระหนักในการจัดการน้ำเสีย มักใช้วิธีแบบพื้นบ้าน เช่น ปล่อยน้ำเสียลงสู่ดินหรือแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งนี้ปัญหาหลักมาจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ ทำให้ไม่สามารถลงทุนด้านระบบบำบัดน้ำเสียได้เอง

Citation:

* เดชดำรงค์ ล่องลอย และ จักรवाल สุขไมตรี. (2568). แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 489-507.

Dachdamrong Longloy and Jagraval Sukmaitree. (2025). Management Of Wastewater In The Community Of Koke Tum Subdistrict, Mueang District, Lopburi Province.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(4), 489-507.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

อีกทั้งยังขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม และระบบกำจัดน้ำเสียรวมยังไม่ครอบคลุมเทศบาลมีการอบรมและแจกถังดักไขมันให้กับครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ แต่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนยังน้อย

2. แนวทางการจัดการน้ำเสีย

แนวทางที่เสนอแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านคน ส่งเสริมความรู้ผ่านการอบรม ประชาสัมพันธ์ และใช้สื่อหลายช่องทางโดยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้สื่อกลาง 2) ด้านเงิน ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน โดยเน้นการจัดหาอุปกรณ์มากกว่าให้เป็นเงินสด 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ จัดหาและแจกอุปกรณ์พื้นฐาน เช่น ถังดักไขมัน และสนับสนุนเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน 4) ด้านการจัดการ พัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียให้เหมาะกับบริบทของพื้นที่ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาครัฐ และเอกชน พร้อมทั้งใช้สื่อประชาสัมพันธ์ ภายในชุมชนอย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารจัดการ, ประชาชน

Abstract

Research Findings. This research study had two main objectives: To examine the problems related to wastewater management among residents in the Khok Tum Subdistrict Municipality, Mueang District, Lopburi Province; and To explore the potential approaches for wastewater management in the same area. The study employed a qualitative research method, using in-depth interviews with 17 key informants, divided into two groups: service providers and service recipients. The data were analyzed descriptively by synthesizing, interpreting, and summarizing key issues.

1. Current Problems in Wastewater Management

Most residents lack knowledge and awareness regarding proper wastewater management. They commonly use traditional methods, such as discharging wastewater directly onto the ground or into natural water sources, especially in agricultural areas. The primary issue stems from economic limitations, preventing households from investing in wastewater treatment

systems. Furthermore, there is a lack of proper equipment and appropriate technology, and there is no centralized wastewater treatment system in many communities. Although the municipality has provided training and distributed grease traps to households participating in related projects, public participation remains low.

2. Proposed Approaches to Wastewater Management

The proposed strategies consist of four main aspects 1) Human aspect Promote awareness and knowledge through training, public relations, and the use of multiple media channels, with community leaders serving as intermediaries. 2) Financial aspect Seek financial support from the government and private sector, focusing on the provision of equipment rather than direct cash distribution. 3) Equipment and technology aspect Provide and distribute basic wastewater treatment equipment, such as grease traps, and encourage the use of technology suited to the community's context. 4)Management aspect Develop wastewater treatment systems appropriate to the local context and build collaborative networks among communities, government agencies, and private organizations. Also, use both online platforms and local broadcasting tools to disseminate information widely within the community.

Keywords: Guidelines, Management, Public

บทนำ

น้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตเนื่องจากน้ำไม่เพียงแต่เป็นส่วนประกอบหลักในร่างกายของสัตว์และพืชแต่ยังเป็นทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อชีวิต เช่น การเกษตรกรรมที่ต้องใช้น้ำในการชลประทานเพื่อการปลูกพืชอุตสาหกรรมที่ใช้น้ำในการผลิต และการทำความสะอาดรวมถึงการใช้น้ำในชีวิตประจำวันของมนุษย์ เช่น การดื่มกิน การทำอาหาร และการรักษาความสะอาดทางกายภาพคุณสมบัติที่สำคัญของน้ำคือความสะอาด และบริสุทธิ์น้ำที่ปราศจากเชื้อโรค และสารพิษทำให้มั่นใจได้ว่าน้ำที่เรานำมาใช้จะไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ หากน้ำมีความสะอาด

และบริสุทธิ์จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในหลากหลายด้านได้อย่างเต็มที่ ในอดีตการใช้ทรัพยากรน้ำจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลองหรือบ่อน้ำเป็นแหล่งน้ำดื่ม และใช้งานทั่วไปของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตรอบ ๆ แต่ในปัจจุบันปัญหาคุณภาพของน้ำ และมลพิษทางน้ำเกิดขึ้นมากมายทั้งจากการทิ้งขยะในแหล่งน้ำการใช้สารเคมีในเกษตรกรรมการปล่อยน้ำเสียจากอุตสาหกรรม และการชุมชนซึ่งทำให้แหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่งมีสารพิษหรือเชื้อโรคปนเปื้อน ส่งผลให้ไม่สามารถนำมาดื่มกินหรือใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัยจากการเสียสมดุลของน้ำที่เกิดจากมลพิษทำให้มนุษย์ต้องหาวิธีในการจัดการ และฟื้นฟูคุณภาพน้ำทั้ง การบำบัดน้ำเสีย และการป้องกันไม่ให้เกิดมลพิษทางน้ำในอนาคตเพื่อให้เราสามารถใช้ทรัพยากรน้ำได้อย่างยั่งยืน และไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือความเป็นอยู่ของคนและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในระบบนิเวศซึ่งการพัฒนาแหล่งน้ำนั้นได้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยในเป้าหมายที่ 6 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

การสร้างหลักประกันเรื่องน้ำ และการสุขาภิบาลให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคนภาครัฐส่งเสริมการเข้าถึงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของประชาชนผ่านการจัดตั้งระบบประปาหมู่บ้าน และขยายเขตการให้บริการของการประปาส่วนภูมิภาคและการประปานครหลวงพร้อมทั้งได้ดำเนินโครงการ “Water is Life” เพื่อตรวจสอบ และพัฒนาคุณภาพน้ำประปาในเขตบริการให้มีความเหมาะสมต่อการอุปโภคบริโภคมากขึ้น และในปี 2560-2561 ได้มีการประกาศมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากโรงงานเพื่อปรับปรุงค่ามาตรฐาน และวิธีการตรวจสอบน้ำทิ้งจากโรงงานให้เหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐานสากล นอกจากนี้ได้บรรจุประเด็นการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565) ตลอดจนจัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ รวมทั้งประกาศใช้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีเอกภาพ ควบคู่กับการสร้างการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนโดยได้จัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำ 22 คณะ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐส่วนราชการในจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัด 76 จังหวัด เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการลุ่มน้ำ และคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2565 ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนช่วงปี พ.ศ. 2559-2567)

โดยแผนพัฒนาจังหวัดลพบุรีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2570 ได้ดำเนินการรวมกันทุกภาคส่วนในการระดมความคิดวิเคราะห์ศักยภาพของ จังหวัดลพบุรี รวมทั้งรวบรวมข้อมูลประเด็นปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดโดยให้ความสำคัญสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงแผนพัฒนาอำเภอในลักษณะ (One Plan) โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดลพบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยประเด็นพัฒนาที่ 3 การเพิ่มพื้นที่สีเขียว ลดขยะ พัฒนาพลังงานทดแทน การส่งเสริมการจัดการขยะ และของเสียเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนั้นได้พื้นที่เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เทศบาลตำบลโคกตูม ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำทั้งสองแห่งเพื่อการเกษตรกรรมเป็นหลักแหล่งน้ำบนดินได้แก่ ห้วยซับเหล็ก และแหล่งน้ำใต้ดินประชาชนได้ทำการขุดเจาะแหล่งน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้อยู่ทั่วไป ศักยภาพของสภาพพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม มีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีลักษณะสำคัญดังนี้ พื้นที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร การคมนาคมสะดวก มีระบบบริการพื้นฐานโดยมีวิสัยทัศน์ เทศบาลตำบลโคกตูมเมืองแห่งคุณภาพชีวิตที่ดี และยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งผลิตอาหารทางการเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ มุ่งเน้นบริการประชาชน พันธกิจการพัฒนาท้องถิ่นส่งเสริมพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเชิงเกษตร ส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นพัฒนา และส่งเสริมการศึกษาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันต่อเหตุการณ์สร้างสังคมให้เข้มแข็งมีคุณภาพชีวิตที่ดี และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจัดให้มีและบำรุงรักษาถนน และระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ให้เพียงพอกับความต้องการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรปลอดสารพิษ และส่งเสริมอาชีพนอกฤดูการผลิตพัฒนาการให้บริการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลโดย เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี (แผนพัฒนาท้องถิ่น ปี พ.ศ.2566 - พ.ศ.2570 เทศบาลตำบลโคกตูม)

จากความเป็นมา และสภาพของปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ

ศึกษาวิจัยถึงเรื่องแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของแหล่งน้ำธรรมชาติลดการเกิดมลพิษทางน้ำ และรักษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่เกี่ยวข้องกับน้ำเสีย เช่น โรคท้องร่วง และโรคระบาดอื่น ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนการลดปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากครัวเรือน และอุตสาหกรรมในท้องถิ่นส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ และการจัดการน้ำเสียอย่างถูกวิธีเพื่อให้การพัฒนาในเขตเทศบาลตำบลโคกตูมดำเนินไปอย่างสมดุลโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับคนรุ่นต่อไปเพื่อให้แนวทางการจัดการน้ำเสียสอดคล้องกับกฎหมาย และมาตรฐานที่เกี่ยวข้องของเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหาถึงสภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับน้ำเสีย โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม (2535) “น้ำเสีย” หมายถึง น้ำที่ผ่านการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ทั้งในชีวิตประจำวัน อุปโภคบริโภค และการประกอบอาชีพแหล่งกำเนิดน้ำเสียสามารถจำแนกออกได้ 3 ประเภท คือ น้ำเสียจากชุมชนรวมไปถึงโรงแรมที่พักอาศัยของการธุรกิจท่องเที่ยวร้านค้า การอุปโภคบริโภค การชำระล้างร่างกาย การขับถ่าย และการชักล้าง เป็นต้น น้ำเสียจากการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นน้ำเสียที่มีความสกปรกสูงความสกปรกขึ้นอยู่กับประเภทของอุตสาหกรรมโดยส่วนใหญ่ น้ำเสียจากอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เกิดจากกระบวนการล้างวัตถุดิบ การล้างเครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ การระบายความร้อน รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ภายในโรงงาน และน้ำเสียที่เกิดจากภาคการเกษตรกรรมเป็นน้ำเสียที่ถูกปล่อยออกมาจากพื้นที่เพาะปลูกเลี้ยงสัตว์โดยส่วนใหญ่จะเป็นน้ำเสียที่มีความเข้มข้นของสารอินทรีย์สูงรวมถึงสารเคมีที่มาจาก

ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงยากำจัดศัตรูพืช เป็นต้น ทำให้น้ำมีสิ่งสกปรกต่าง ๆ เจือปนมาในปริมาณสูง จนกระทั่งเป็นน้ำมีคุณลักษณะที่ไม่เป็นที่ต้องการ และน่ารังเกียจสำหรับคนทั่วไปเป็นมลพิษทางทัศนียภาพในบางแหล่งอาจจะส่งกลิ่นเหม็นให้เป็นที่เดือดร้อนรำคาญ และก่อให้เกิดผลเสียหายต่อนิเวศสิ่งแวดล้อมบริเวณโดยรอบได้ คู่มือบำบัดระบบน้ำเสียชุมชน กรมควบคุมมลพิษ (2560) “น้ำเสีย” หมายถึง น้ำที่มีสิ่งเจือปนต่าง ๆ มากมายจนกระทั่งกลายมีลักษณะกลิ่น สี รส เป็นที่น่ารังเกียจของคนทั่วไปไม่เหมาะสมสำหรับใช้ประโยชน์อีกต่อไป ถ้าปล่อยลงสู่ลำน้ำธรรมชาติจะทำให้คุณภาพน้ำของธรรมชาติเสื่อมโทรมได้ น้ำเสียชุมชน (Domestic wastewater) หมายถึง น้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมประจำวัน และกิจกรรมที่เป็นอาชีพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ได้แก่ น้ำเสียที่เกิดจากการประกอบอาหาร และชำระล้างสิ่งสกปรกทั้งหลายในครัวเรือน และอาคารประเภทต่าง ๆ ปัจจุบันประชากรในประเทศไทย และทั่วโลกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากจึงทำให้ปัญหาน้ำเสีย ซึ่งตามมาตรา 4 ใน พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “น้ำเสีย” หมายถึง ของเสียที่อยู่ในสภาพเป็นของเหลวรวมทั้งมวลสารที่ปะปนหรือปนเปื้อนอยู่ในของเหลวทำให้เกิดภาวะมลพิษทางน้ำในแหล่งน้ำที่สำคัญของประเทศต่าง ๆ ซึ่งกำลังทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะแหล่งน้ำที่อยู่ในบริเวณแหล่งชุมชนขนาดใหญ่รวมทั้งแหล่งอุตสาหกรรมและแหล่งเกษตรกรรมทั้งนี้เพราะของเสียจากกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูกระบายลงแหล่งน้ำโดยไม่ผ่านการบำบัดน้ำเสีย

กล่าวโดยสรุป น้ำเสีย หมายถึง น้ำที่มีสิ่งเจือปนจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น การใช้ในชีวิตประจำวันการประกอบอาชีพ และจากภาคการเกษตรกรรมโดยสามารถจำแนกน้ำเสียออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ น้ำเสียจากชุมชน เช่น น้ำเสียจากการอุปโภคบริโภค การชักล้าง และการขับถ่ายน้ำเสียจากการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีความสกปรกสูงจากกระบวนการต่าง ๆ ภายในโรงงาน และน้ำเสียจากภาคการเกษตรกรรมที่มีสารอินทรีย์ และสารเคมีจากปุ๋ยและยาฆ่าแมลงน้ำเสียเหล่านี้มีคุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมสำหรับใช้ประโยชน์อีกต่อไป และหากปล่อยลงแหล่งน้ำธรรมชาติจะทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม และก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, (2550) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการ (Management administration) การบริหารการพัฒนา (Development administration) แม้กระทั่งการบริหาร การบริการ (Service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึง

หรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ 1. ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ 2. มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (Thinking) หรือการวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating) 3. มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นรวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกันคือแต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้น เรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบายแผน แผนงาน โครงการ (Policy, Plan Program, Project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน รุจิรี ภู่อาระ, (2545) การบริหารจัดการ หมายถึง เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ ทรัพยากร และเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบริหารหลายคนจึงมีความคิดตรงกันว่า “การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของคณะบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่แน่นอนในการทำงาน” บางคนเห็นว่าการบริหารจัดการเป็นศิลปะของการเป็นผู้นำที่จะนำผู้อื่นให้ทำงานตามวัตถุประสงค์ได้ และได้กล่าวถึงลักษณะเด่นที่เป็นสากลของการบริหารจัดการไว้ 9 ประเด็น คือ 1. การบริหารจัดการต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย 2. การบริหารจัดการต้องอาศัยปัจจัยเป็นองค์ประกอบสำคัญ 3. การบริหารจัดการต้องใช้ทรัพยากรการบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน 4. การบริหารจัดการต้องมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการทางสังคม 5. การบริหารจัดการต้องเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป 6. การบริหารจัดการต้องอาศัย ความร่วมมือร่วมใจ เพื่อให้การปฏิบัติตามภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์ 7. การบริหารจัดการเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล 8. การบริหารจัดการมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 9. การบริหารจัดการไม่มีตัวตนแต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

กล่าวโดยสรุป การบริหารและการจัดการทั้งสองคำมีความหมายใกล้เคียงกันและสามารถใช้แทนที่กันได้ทั้งในบางบริบท แต่ก็มีความแตกต่างที่ชัดเจนในแง่ของการนำไปใช้ใน

องค์กรประเภทต่าง ๆ โดย “การบริหาร” มักจะเกี่ยวข้องกับองค์กรภาครัฐหรือหน่วยงานราชการซึ่งเน้นการกำหนดนโยบาย การควบคุมทรัพยากร และการกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายทางสาธารณะหรือการพัฒนาสังคม ส่วน “การจัดการ” มักจะใช้ในภาคธุรกิจเอกชนโดยเน้นที่การดำเนินงานในระดับปฏิบัติการ เช่น การจัดการการผลิต การบริหารทีมงาน การดำเนินงานตามแผนที่กำหนดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ เช่น การเพิ่มรายได้ การลดต้นทุน หรือการขยายตลาดในทางปฏิบัติการบริหารและการจัดการมักจะทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการนโยบาย และกรอบการทำงาน ขณะที่ผู้จัดการจะเป็นผู้ดูแลและดำเนินการตามแผนที่วางไว้ การบริหารจัดการในองค์กรทั้งสองประเภทยังเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น บุคคล เงินทุน และวัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดผลลัพธ์สูงสุด และเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนั้นผู้ทำวิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของวิจัยไว้ดังนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ตั้งไว้จึงคำนึงถึงแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยใช้ทฤษฎี 4M มีอยู่ 4 ประการ หวน พิณรุพันธ์, (2549) ได้กล่าวถึงทรัพยากรว่าเป็นสิ่งที่เป็นตัวกลางที่ช่วยในการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุผลสำเร็จ โดยทรัพยากรในการบริหารที่สำคัญ คือ 4M ได้แก่

- 1.1 การบริหารคนหรือบุคลากร (Man)
- 1.2 การบริหารเงินหรือด้านงบประมาณ (Money)
- 1.3 การบริหารวัสดุสิ่งของและอุปกรณ์ (Materials)
- 1.4 การบริหารและการจัดการ (Management)

การศึกษาวิจัยเรื่องการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนโดยศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กลุ่มประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ดำเนินการวิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในการศึกษา ดังนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 17 คน ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้ให้บริการ จำนวน 9 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี กลุ่มผู้รับบริการ จำนวน 8 คน ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี รวม 17 คน โดยมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 1. เป็นกลุ่มผู้ให้บริการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 2. เป็นกลุ่มผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาการแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ส่วนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียและการให้ความรู้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในด้านอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ผู้วิจัยโทรศัพท์ประสานงานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเบื้องต้นก่อนเพื่อนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อเข้าทำการสัมภาษณ์ จำนวน 17 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

3. ส่งหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าสัมภาษณ์พร้อมชี้แจงวันนัดหมาย และสถานที่ในการเข้าสัมภาษณ์ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และครบถ้วนโดยอาศัยการจดบันทึก และบันทึกภาพร่วมกับผู้ให้สัมภาษณ์

4. ทำการตรวจสอบ และคัดแยกข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัยการตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจาก การสังเกต บันทึก สัมภาษณ์แล้ว ผู้ดำเนินการวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยใช้การจัดเรียงข้อมูลตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

กับแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล โคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการจดบันทึกนำมา จัดเกลา และเรียบเรียงลำดับตามเนื้อหาเช่นกัน สำหรับการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวได้ใช้วิธีจัดเก็บไฟล์ภาพต่าง ๆ ไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์โดยตั้งชื่อข้อมูลตาม วัน เวลา สถานที่ และเนื้อหาให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การจัดแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากจัดระเบียบข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้ดำเนินการวิจัยนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดแสดงโดยการพิมพ์เนื้อหาจากเครื่องคอมพิวเตอร์ และแสดงภาพทางหน้าจอคอมพิวเตอร์จากนั้นทำการดำเนินการคัดเลือกเนื้อหา และภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อเรียบเรียงเรื่องราวให้สอดคล้องกันตามวัตถุประสงค์เรียงตามลำดับเหตุการณ์ และลำดับกิจกรรมที่สอดคล้องกับการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่

3. การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องในประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความโดยการหาข้อสรุปที่ได้จากชุดข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ในขั้นตอนนี้ ผู้ดำเนินการวิจัยได้ทำการเปรียบเทียบเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์และเปรียบเทียบกับภาพถ่ายที่ได้มา และชุดข้อมูลจากการจดบันทึกแล้ว นำข้อมูลเหล่านั้นมาอภิปรายผลรวมกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องจากนั้นนำผลการวิจัยที่สรุป และตีความมาเรียบเรียงจึงเป็นผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูมประสบปัญหาในการบริหารจัดการน้ำเสียจากหลายด้าน ได้แก่ ด้านคนที่ยังขาดความรู้และความตระหนักในการจัดการน้ำเสียอย่างถูกวิธี จึงยังใช้วิธีพื้นบ้านที่ไม่เหมาะสม เช่น ปล่อยน้ำเสียลงดินหรือแหล่งน้ำโดยไม่ผ่านการบำบัด ด้านเงินพบว่าประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มรายได้น้อยถึงปานกลาง ไม่สามารถลงทุนในการจัดการน้ำเสียได้เองและต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากภาครัฐซึ่งยังไม่ทั่วถึง ด้านวัสดุ

อุปกรณ์ยังขาดแคลนเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม หลายครัวเรือนต้องใช้อุปกรณ์ธรรมชาติหรือดัดแปลงเองซึ่งยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ขณะที่ด้านการจัดการพบว่าชุมชนยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม และแม้จะมีการอบรมจากเทศบาลและการสนับสนุนถึงดักไขมัน แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ปัญหาการจัดการน้ำเสียยังคงอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง

2. แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียผ่านการอบรม การประชาสัมพันธ์ และสื่อหลากหลายรูปแบบ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการสร้างผู้นำชุมชนเป็นตัวกลางในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือในด้านงบประมาณควรขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเพื่อนำไปพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและจัดหาอุปกรณ์ เช่น ถังดักไขมันและระบบกรองน้ำเสียแทนการให้เงินสดเพื่อลดภาระต้นทุน สำหรับด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรดำเนินการจัดหาและแจกจ่ายอุปกรณ์บำบัดน้ำเสียพื้นฐานพร้อมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ และในด้านการจัดการควรพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาครัฐ และเอกชน รวมถึงการประชุมแลกเปลี่ยนแนวทางและใช้ช่องทางสื่อสารทั้งออนไลน์และท้องถิ่นในการกระจายข้อมูล

อภิปรายผล

แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสีย และเพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่ามีข้อจำกัดในหลายด้าน โดยด้านคน ประชาชนยังขาดความรู้และความรู้ในการจัดการน้ำเสียอย่างถูกวิธียังคงใช้วิธีพื้นบ้าน เช่น ปล่อยน้ำเสียลงดินหรือแหล่งน้ำ ทั้งในเขตเมืองและชนบท โดยเฉพาะกลุ่มที่ใช้ น้ำเพื่อการเกษตร แม้บางส่วนจะตระหนักถึงปัญหา แต่ยังคงมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว โดยพบว่าประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ยังระบายน้ำเสียโดยไม่ผ่านการบำบัด ด้านเงิน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนถึงปานกลาง ไม่สามารถลงทุนจัดการน้ำเสียได้เอง ต้องพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐที่ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง

โดยพบว่าความสำเร็จของการจัดการขยะและน้ำเสียต้องอาศัยนโยบายที่ชัดเจนและการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ประชาชนยังขาดแคลนเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม หลายครัวเรือนใช้วัสดุประยุคต์หรือธรรมชาติซึ่งไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลให้เกิดมลพิษและปัญหาด้านสุขอนามัย โดยพบว่าในหลายพื้นที่ที่ระบุถึงความจำเป็นในการสนับสนุนอุปกรณ์มาตรฐาน การประชาสัมพันธ์ และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในระดับครัวเรือนและชุมชน ประเด็น สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลศึกษาของ คณิสฐตรา แก้วคำ (2557) เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนที่มีต่อการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมของ ประชาชนริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน พบว่าประชาชนในพื้นที่ชุมชน ชนบทต่อท่อน้ำทิ้งลงแม่น้ำโดยตรงโดยไม่ผ่านการบำบัด และประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลระบายน้ำทิ้งลงในท่อรวมน้ำเสีย ของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และรวมน้ำเสียทิ้งในแม่น้ำท่าจีนโดยไม่ผ่านการบำบัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันชัย พรหมสิทธิ์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การจัดการขยะที่ประสบผลสำเร็จของพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มจากผู้บริหารสูงสุดขององค์กรต้องมีนโยบายที่ชัดเจน และภาครัฐต้องมีแผนงานและงบประมาณในการจัดกิจกรรม และจัดหางบประมาณในการดำเนินงาน และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อจัดกิจกรรมลดปริมาณขยะ โดยสอดคล้องกับ จิรัฐเหมือนวิหาร (2663) เรื่อง สภาพการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี 1) การสร้างจิตสำนึกในการจัดการบำบัด น้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลใน อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 2) การสร้างเครือข่ายในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาล ตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 3) การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 4) ส่งเสริมงบประมาณในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีอย่างเพียงพอ 5) การสนับสนุนให้มีระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีมีทุกแห่ง 6) การจัดการบำบัดน้ำเสียตั้งแต่ครัวเรือนก่อนปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลองสาธารณะ 7) ควรมีการ

สร้างความเข้าใจในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีอย่างต่อเนื่อง 8) การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีอย่างเพียงพอ กรมควบคุมมลพิษ (2560) ปัญหา น้ำเสียชุมชนและน้ำเสียครัวเรือนเกิดจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านเรือนใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เช่น การซักล้าง การทำครัว และสุขา น้ำเสียที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบไปด้วยสารอินทรีย์ สบู่ สารซักฟอก เศษอาหาร ไขมัน และน้ำมัน รวมทั้งสิ่งปฏิกูลเจือปนอยู่ แม้ว่าบ้านเรือนบางส่วนจะ มีการบำบัดน้ำเสียจากสุขาด้วยบ่อเกรอะหรือเลือกใช้ถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูปขนาดเล็กมาใช้งานก็ตาม น้ำทิ้งที่ออกจากบ่อหรือถังบำบัดเหล่านี้จะถูกระบายทิ้งสู่คลองหรือท่อระบายน้ำสาธารณะ ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำ คลอง หรือแหล่งน้ำธรรมชาติในที่สุด และสอดคล้องกับ ธนสนี สมบูรณ์ (2565) ได้ศึกษา เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการน้ำเสียในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการน้ำเสียด้านนโยบายมีความชัดเจนมีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ ด้านการบริหาร มีรูปแบบการจัดการน้ำเสียที่เหมาะสมต่อความต้องการน้ำและการจัดการน้ำเสีย แต่ยังมีปัญหาความซ้ำซ้อนในบางพื้นที่ที่คาบเกี่ยวกัน ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเสีย มีการบำบัดน้ำเสียด้วยบ่อเกรอะบ่อซึม สำหรับสถานประกอบการ มีการติดตั้งบ่อดักไขมัน และโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีระบบบำบัดน้ำเสียตามกฎหมายกำหนด ประชาชนได้รับผลกระทบน้ำเสียในเขตชุมชนเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียภาพรวมร้อยละ 67.9 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การรับรู้สาเหตุของปัญหาน้ำเสีย ความตระหนักต่อผลกระทบของน้ำเสีย และสถานภาพทางประชาชน

2. แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ควรเริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียอย่างเหมาะสม ผ่านการอบรม ประชาสัมพันธ์ และการใช้สื่อที่หลากหลาย โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และแนะแนวทางการจัดการที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านงบประมาณ ควรส่งเสริมให้ท้องถิ่นขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนในรูปแบบการจัดหาอุปกรณ์หรือโครงการแทนการให้เงินสดเพื่อลดต้นทุน โดยสนับสนุนการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยวางแผนและเตรียมความพร้อมในการขอรับงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรดำเนินการจัดหาและแจกจ่ายถังดักไขมันและชุดกรองน้ำเสีย รวมถึงส่งเสริมการใช้

เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อลดปัญหาการอุดตันและลคมลพิษทางน้ำ โดยแนะนำให้มีการติดตั้งอุปกรณ์เหล่านี้ในครัวเรือน ส่วนด้านการจัดการ ควรพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ พร้อมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน รวมถึงใช้ช่องทางการสื่อสารทั้งออนไลน์และท้องถิ่นในการแลกเปลี่ยนแนวทางแก้ไข ปัญหา โดยคำนึงถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรและผลกระทบต่อแหล่งน้ำธรรมชาติในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลนันท์ ปิ่นแก้ว (2563) เรื่อง การจัดการปัญหาน้ำเสียของเทศบาลเมืองพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองพิมลราชยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคใน การบริหารจัดการปัญหาน้ำเสียอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้การดำเนินงานด้านจัดการน้ำเสียไม่ประสบผลสำเร็จซึ่งผลจากวิจัยสามารถแบ่งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการปัญหาน้ำเสียของเทศบาลออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1. ปัญหาด้านวิธีการและมาตรการการจัดการน้ำเสีย 2. ปัญหาด้านระบบการบริหารและทรัพยากร 3. ปัญหาเรื่องการจัดการเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง 4. ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทมนัส จันทราศัพท์ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ให้รัฐมนตรีออกประกาศเพื่อจัดตั้งคณะทำงาน ดังนี้ 1) “คณะศึกษาและทำการวิจัยเพื่อการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียรวมภายในชุมชน” โดยกำหนดหน้าที่ให้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความประสงค์จะจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียรวมในชุมชน หรือหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องรวมถึงการลงพื้นที่เพื่อสำรวจตรวจสอบแล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ วิจัยหาข้อสรุปถึงความจำเป็นรวมถึงความเป็นไปได้ความคุ้มค่าในการจัดทำระบบ และเสนอผลการวิจัยต่อคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อประกอบการพิจารณา ทั้งนี้จะทำให้องค์กรที่มีความประสงค์จะขอรับการสนับสนุนงบประมาณหรือกู้ยืมเงินได้รู้ถึงทุนและศักยภาพของตนเองก่อนที่จะเสนอโครงการไปและทำให้การเสนอโครงการไปไม่เสียเปล่า 2) “คณะทำงานเพื่อสนับสนุน และช่วยเหลือการจัดทำ (ร่าง) โครงการ” โดยกำหนดหน้าที่ในการสนับสนุนและช่วยเหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความประสงค์จะขอรับการสนับสนุนงบประมาณหรือกู้ยืมเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อมในการจัดทำ (ร่าง) โครงการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียรวมในชุมชน ซึ่งจะทำให้มีคณะทำงานในการสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดเตรียม

ความพร้อมก่อนจะจัดทำโครงการจริง ทั้งนี้เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะขอรับการสนับสนุนงบประมาณหรือกู้ยืมเงินให้สามารถประเมินต้นทุน ศักยภาพ และความเป็นไปได้ในการจะจัดหาระบบบำบัดน้ำเสียรวมภายในพื้นที่ของตนเองได้ชัดเจนมากขึ้น และมีแนวทางเพื่อดำเนินการที่ชัดเจน ก่อนที่จะทำข้อเสนอโครงการไปเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ หรือกู้ยืมเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อมตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนิษฐา พอนทุม (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการจัดการขยะโดยธนาคารขยะ โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สรุปว่าจำเป็นต้องมีการติดตั้งถังดักไขมัน หรือบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่อช่วยในการดักจับไขมันจากท่อน้ำทิ้งทั้งหมด และแยกส่วนไขมันออกจากน้ำก่อนทำการปล่อยน้ำทิ้งลงสู่ท่อระบายน้ำสาธารณะจะเป็นการช่วยลดปัญหาการอุดตันของไขมันในท่อระบายน้ำได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ ใจเตี้ย (2565) เรื่อง การจัดการน้ำเสียครัวเรือนของประชาชนกลุ่มน้ำแม่เลาะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนกลุ่มน้ำแม่เลาะมีการจัดการน้ำเสียในครัวเรือนรวมเฉลี่ยระดับ ปานกลาง โดยการจัดการน้ำเสียเบื้องต้นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยทิ้ง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีปัจจัยทัศนคติต่อน้ำอุปโภคในชุมชนด้านการจัดการ และทัศนคติ ต่อน้ำอุปโภคในชุมชนด้านความพอเพียงพยากรณ์การจัดการน้ำเสียในครัวเรือนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติถึงแม้ปรากฏการณ์ปัญหาน้ำเสียจากครัวเรือนยังไม่ส่งผลต่อคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนการรองรับปริมาณน้ำเสียจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอันเป็นผลจากการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

สรุป

แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า แนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม ประกอบด้วยหลายด้านที่สำคัญ ได้แก่ ด้านคน ควรสร้างความตระหนักรู้และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียผ่านการอบรม การประชาสัมพันธ์ และการใช้สื่อหลากหลายรูปแบบ โดยเห็นควรให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผ่านผู้นำชุมชนที่เป็นตัวกลางในการให้คำแนะนำ ด้านเงิน ควรขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ และเอกชนเพื่อนำมาพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสีย และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เช่น ถังดักไขมัน โดยไม่ให้เป็นเงินสด เพื่อลดต้นทุน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรจัดหา และแจกจ่ายอุปกรณ์บำบัดน้ำเสียพื้นฐาน เช่น ถังดักไขมัน

และชุดกรองน้ำเสีย รวมถึงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ด้านการจัดการ ควรพัฒนาระบบบำบัด น้ำเสียที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาครัฐ และเอกชน โดยการจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางแก้ไขปัญหา และใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ทั้งออนไลน์ และการใช้เครื่องกระจายเสียงภายในชุมชนเพื่อให้รับรู้ และรับทราบกันอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ดังนี้ 1. ด้านคน สนับสนุนการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการน้ำเสียแก่ประชาชนผ่านการใช้สื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น วิทยุชุมชน โซเชียลมีเดีย และแผ่นพับ 2. ด้านเงิน จัดตั้งคณะทำงานในระดับท้องถิ่นเพื่อศึกษาความจำเป็นและความเป็นไปได้ ในการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียรวม เพื่อนำเสนอขอรับงบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการลงทุนระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียที่ยั่งยืน 3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ จัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนที่มีหรือไม่มีระบบบำบัด เพื่อกำหนดเป้าหมายการจัดสรรอุปกรณ์ให้ครอบคลุม 4. ด้านการจัดการ บูรณาการแผนงานและกลยุทธ์ตามแนวทางของกรมควบคุมมลพิษ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับแผนระดับชาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโคกตูมเสนอให้มีการพัฒนาเพิ่มเติมใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคน ควรพัฒนาเนื้อหาอบรมที่เหมาะสมกับชุมชน ส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านเงิน ควรจัดตั้งกองทุนสนับสนุนระบบบำบัดน้ำเสีย ศึกษาความร่วมมือรัฐ-เอกชน และสร้างระบบการเงินที่ยั่งยืน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ราคาคุ้มค่า และสนับสนุนการผลิตในท้องถิ่น และด้านการจัดการ ควรพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียในระดับชุมชน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน และมีระบบติดตามประเมินผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กมลนันท์ ปิ่นแก้ว. (2563). *การจัดการปัญหาน้ำเสียของเทศบาลเมืองพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2560). *คู่มือบำบัดระบบน้ำเสียชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.
- ธนัสณี สมบุรณ์. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการน้ำเสียในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 24(3), 66.
- นันทมนัส จันทราศัพท์. (2564). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปนัดดา ปานแมน. (2557). แนวทางการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ปรีชา ปิยจันทร์. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา: การจัดการน้ำเสียในคลองบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 12(2), 224.
- ปิยธิดา ศรีพล. (2563). *แนวทางการจัดการน้ำเสียบึงหนองโคตรของเทศบาลตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. *วารสารวิชาการและวิจัย*, 10(2), 124.
- สามารถ ใจเตี้ย. (2565). การใช้ประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์พืชอาหารจากป่าชุมชนสะลอง-ชีเหล็ก อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 10(2), 181.
- รุจิร ภูสาระ. (2545). *การเขียนแผนการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยส์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2550). *การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ*. กรุงเทพฯ: เอกซ์เปอร์เนท.
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน.
- สันชัย พรหมสิทธิ์. (2562). *การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. *วารสารวิชาการและวิจัย*, 9(1), 67.
- เทศบาลตำบลโคกตูม. (ไม่ระบุปี). *แผนพัฒนาท้องถิ่น ปี พ.ศ. 2566–2570*. ลพบุรี: เทศบาลตำบลโคกตูม.

- ไพบูลย์ แจ่มพงษ์. (2554). การศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะและน้ำเสียในครัวเรือนของประชาชน ตำบลบางนางลี่ อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 3(1), 4.
- ฮาเกมี สะเปอ. (2556). แนวทางในการจัดการน้ำเสียในชุมชนเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 6(1), 20.